

Ringsaker kommune
Postboks 13
2381 BRUMUNDDAL
Att.Elin R. Hekne

Saksbehandler, innvalgstelefon
Merethe Kleiven, 61266083

Rapport fra revisjon med Ringsaker kommunes avløpsanlegg i 2025

Denne rapporten omhandler forhold som ble avdekket under revisjonen 9. og 10. april 2025 hos Ringsaker kommune, org.nr. 974547783.

Rapporten består av følgende deler:

- Del 1: Resultatet av tilsynet
- Del 2: Statsforvalterens vurdering og begrunnelse
- Del 3: Informasjon om tilsynet
- Del 4: Annen informasjon

Del 1: Resultater fra revisjonen

Denne delen gir en oversikt over resultatet av revisjonen og hva dere må gjøre til gitte frister. Nærmere beskrivelse er gitt i del 2.

Statsforvalteren avdekket avvik som dere må rette snarest

Statsforvalteren avdekket følgende avvik under tilsynet:

- Avvik 1: Manglende tilknytning av bebyggelse til ledningsnett
- Avvik 2: Arbeidet med sanering og fornyelse av ledningsnett har mangler
- Avvik 3: Internkontrollen har flere mangler

Avvik er manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Ringsaker kommune må snarest rette opp avvik. Dere må sende Statsforvalteren en skriftlig tilbakemelding som viser hvordan avvik er rettet eller en plan for hvordan de skal rettes, innen **31. august 2025**.

Statsforvalteren påpeker anmerkninger

Vi har følgende anmerkninger:

- Anmerkning: Skriftlighet knyttet til rutiner kan forbedres

Anmerkning er et forhold som vi mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke er manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Dere må betale gebyr

Ringsaker kommune må betale et gebyr på 155 800 kr for revisjonen.

Vi ber om tilbakemelding fra dere på epost

Vi ber om at dere sender all skriftlig tilbakemelding til sfinpost@Statsforvalteren.no. Merk svaret med saksnummer 2025/1396.

Del 2: Statsforvalterens vurdering og begrunnelse

Avvik 1: Manglende tilknytning av bebyggelse til ledningsnett

Dette er et avvik fra følgende krav gitt i regelverket

- Tillatelse etter forurensingsloven (2016.0932.T) pkt. 2.3.1

Beskrivelse av krav

Tilknytningen til kommunalt avløpsnett bør være 100 % innenfor tettbebyggelsen.

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Det er ikke oppnådd 100 % tilknytning i det som etter forurensningsforskriftens § 11-3 k er definert som Moelv tettbebyggelse. Vi vurderer at spesielt området på Sjusjøen må ha full tilknytning på grunn av den dårlige tilstanden til resipientene i området.

Manglende tilknytning skyldes flere faktorer, inkludert nedprioritering av arbeidet på grunn av begrensede ressurser. En betydelig årsak synes å være mangelen på drikkevannsressurser på Sjusjøen, og kommunen har vurdert det som utfordrende å pålegge tilknytning til kommunalt avløpsnett uten samtidig å kunne tilby drikkevann.

Vi mener at denne begrunnelsen ikke er tilstrekkelig. Etter det vi kjenner til er det de siste årene har blitt bygget nye hytter på Sjusjøen som er tilknyttet både vann og avløp. Det er derfor bekymringsfullt at tilknytning av eksisterende hytter med private avløpsløsninger ikke har blitt prioritert. Vi vil også påpeke at tilknytningsplikten er uavhengig av muligheten for kommunal vanntilgang.

Avvik 2: Arbeidet med sanering og fornyelse av ledningsnett har mangler

Dette er et avvik fra følgende krav gitt i regelverket

- Tillatelse etter forurensningsloven (2016.0932.T) pkt. 2.2.1, 2.3.2, 2.3.4, 2.6

Beskrivelse av krav

Avløpsnett skal drives, vedlikeholdes og fornyes slik at de har tilstrekkelig og stabil yteevne under alle normale klimatiske forhold. Overvann skal separeres fra sanitært avløpsvann for å redusere utslippene fra avløpsnett og stabilisere driften ved renseanlegget.

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Fremmedvann er en utfordring på ledningsnett som går til både Nes renseanlegg og til Moelv renseanlegg. I snitt er det ca. 40 % fremmedvann på avløpsnett i Ringsaker kommune. I perioder med mye innlekk som ved snøsmelting og store nedbørmengder innebærer dette overløp og driftsutfordringer ved renseanleggene. Den hydrauliske kapasiteten ved Moelv renseanlegg overskrides i perioder med snøsmelting og stor belastning på Sjusjøen, selv om anlegget ikke tilføres i nærheten av dimensjonerende kapasitet i pe BOF. Det samme gjelder ledningsnett. Også på Nes kan fremmedvann medføre driftsutfordringer, selv om det sjelden fører til overløp eller brudd på rensekrav.

Gjennomsnittlig fornying av ledningsnett de siste årene er lavere enn målet på 1 % og lavere enn det faktiske behovet for å innhente vedlikeholdsetterslepet på ledningsnett. Kommunen har fortsatt avløpsledninger i fellessystem (AF-ledninger). Dette er ledninger som skal separeres/ saneres etter en prioritert plan. Store deler av AF-ledningene er i Moelv. Eksisterende tillatelse er fra 2016 og har klare føringer knyttet til sanering av AF-ledninger. Vi hadde forventet at AF-ledningene i hovedsak var sanert i løpet av denne 10-års perioden.

Selv om ledningsnett har fått økt fokus de siste årene, mener vi at Ringsaker kommune fortsatt er noe å hente på det systematiske arbeidet med sanering av ledningsnett og andre tiltak som reduserer fremmedvann. Vi forventer at dette arbeidet får enda høyere prioritet fremover ettersom det vil ha en direkte virkning på kapasitetsutfordringene på ledningsnett og renseanlegg.

Avvik 3: Internkontrollen har flere mangler

Dette er et avvik fra følgende krav gitt i regelverket

- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften) § 5
- Tillatelse etter forurensingsloven (2016.0932.T) pkt. 2.2.4, 2.6

a) Manglende kjennskap til tillatelsen

Beskrivelse av krav

De ansatte skal ha oversikt over krav som er særlig viktige for arbeidsoppgavene de er ansvarlige for (Internkontrollforskriften § 5, pkt. 1)

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Tillatelsen etter forurensingsloven til utslipp av kommunalt avløpsvann fra Nes og Moelv renseanlegg med tilhørende ledningsnett og ledningsnettet til HIAS er et viktig dokument som setter en rekke vilkår for kommunens virksomhet på avløpsområdet. Det er tydelig at kommunen i all hovedsak har forholdt seg til kravene som er satt for utslipp av rensset avløpsvann fra renseanleggene. Vi er enige i at dette er viktig, men tillatelsen inneholder langt flere vilkår enn de som er satt for utslipp av rensset avløpsvann fra renseanleggene. Det er bl.a. en rekke vilkår knyttet til avløpsnettet. Vi mener derfor at det er langt flere på teknisk drift som bør kjenne til og forholde seg til utslippstillatelsen enn det som var tilfellet på revisjonstidspunktet.

b) Kommunen mangler mål for ytre miljø

Beskrivelse av krav

I henhold til Internkontrollforskriften § 5, pkt. 4 skal virksomheten fastsette mål for ytre miljø, og dette skal dokumenteres skriftlig. Utslippstillatelsens pkt. 2.2.4, 2.3.3, 2.3.5, 2.6 stiller opp flere konkrete miljømål, bl.a. maksimal innlekking av fremmedvann, maksimal overløpsdrift, og virkningsgrad.

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Vi kan ikke se at kommunen har fastsatt konkrete, målbare miljømål i tråd med kravene i utslippstillatelsen og Internkontrollforskriften.

c) Miljøriskovurderingen er mangelfull

Beskrivelse av krav

Kommunen skal ha oversikt over forhold og aktiviteter knyttet til avløpsanleggene som kan medføre forurensning, og kunne redegjøre for risikoforhold. (Internkontrollforskriften § 5, pkt. 6 og tillatelsens pkt. 2.2.4.).

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Det framgår tydelig av tillatelsens pkt. 2.2.4 at internkontrollen bl.a. skal omfatte en kartlegging, analyser og vurdering av risikoforhold som berører ytre miljø. Det framgår videre at «Risikovurderingen skal legge spesiell vekt på sårbare anleggskomponenter, sårbare vannforekomster, områder med mulig brukerkonflikt og klimaeffekter som følge av økt nedbørsintensitet. Med bakgrunn i utførte risikoanalyser og fastsatt akseptabelt risikonivå for skadelige hendelser som følge av flommer, må det planlegges og gjennomføres tiltak for å overholde akseptabelt risikonivå». Miljøriskovurderingen som ble presentert var svært overordnet og gir ikke

et tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag for prioriteringene som må gjøres på avløpsområdet i kommunen. Vi mener videre at dere i større grad bør gjøre en vurdering av resipienter som mottar rensset og/eller urensset avløpsvann, og at denne bør være en del av miljørisikovurderingen og prioriteringsgrunnlaget for tiltak på ledningsnett.

Anmerkning: Skriftlighet knyttet til rutiner kan forbedres (Internkontrollforskriften § 5, pkt. 7 og tillatelsens pkt. 2.2.4)

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Dere har mange rutiner, spesielt relatert til drift av renseanleggene og ledningsnett, samt for mer akutte hendelser som f.eks. ledningsbrudd på sjøledning. I tillegg vurderer vi at dere har gode, vel innarbeidede rutiner for f.eks. avviksregistrering selv om dette ikke finnes som en skriftlig rutine. Heller ikke rutiner knyttet til miljørisikovurderinger er skriftliggjort. I henhold til tillatelsens pkt. 2.6 skal «*Rutiner for drift og vedlikehold av avløpsanleggene skal være i samsvar med kravene i internkontrollforskriften*». Rutiner skal iht. internkontrollforskriften § 5 pkt. 7 være skriftlige. Skriftlige rutiner er viktig for å sikre en enhetlig gjennomføring av arbeidet på avløpsområdet og en robust organisasjon som kan håndtere utskiftninger i personell.

Vedtak om gebyr

Statsforvalteren vedtar at Ringsaker kommune må betale et gebyr på 155 800 kr for tilsynet. Dette tilsvarer sats 4 for flerdagstilsyn og er gitt på bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk. Vedtaket er gitt med hjemmel i forurensningsforskriften § 39-8.

Dere vil få tilsendt en faktura fra Miljødirektoratet for innbetaling til statskassen.

Statsforvalteren er pålagt å ta gebyr for tilsyn på forurensningsområdet. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Vi viser til varsel om gebyr 31.01.2025 og til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Dere har rett til å klage

Dere har rett til å klage på vedtaket om gebyr. Retten til å klage er gitt i forvaltningsloven kap. VI. En klage bør være skriftlig begrunnet og må sendes til Statsforvalteren innen tre uker etter at dere mottok dette brevet. En eventuell klage vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsatt ovenfor må betales inn. Dersom vi tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

Del 3: Informasjon om revisjonen

Gjennomføring av tilsynet

Tilsynet er gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Vår hjemmel til å føre tilsyn er forurensningsloven § 48. Rapporten gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av Ringsaker kommune sitt miljøarbeid eller miljøstatus.

Revisjonen er en del av Statsforvalterens risikobaserte tilsyn.

Fra Statsforvalteren deltok

- Linn Rueslåttén
- Lene Lund
- Merethe Kleiven

Kontaktperson hos Ringsaker kommune

- Svein R. Ekre og Mari Østby

Deltagere fra Ringsaker kommune

Det ble gjennomført 8 intervjuer og dokumentgjennomgang ble gjennomført med ansatte i følgende stillinger:

- Håvard Haug, kommunalsjef
- Elin R. Hekne, leder teknisk drift
- Svein R. Ekre, avdelingsleder vannverk og renseanlegg
- Geir Martinsen, driftsleder renseanlegg
- Kjell Arne Aasbakken, driftsoperatør renseanlegg
- Jan Erik Mathiassen, driftsoperatør renseanlegg
- Are G. Engeset, avdelingsleder veg og ledninger
- Henrik Sørli, driftsleder ledningsnett
- Thea Sollien, driftsingeniør avløp
- Atle Ruud, kart- og byggesaksjef
- Anne Gunn Kittelsen, plansjef
- Kai Olafsen, arbeidsleder for vannverk og renseanlegg
- Gareth Hawkins, driftsingeniør ledningsnett

Anlegg kontrollert

Følgende anlegg tilhørende Ringsaker kommune ble kontrollert under tilsynet:

- Moelv renseanlegg med tilhørende ledningsnett
- Nes renseanlegg med tilhørende ledningsnett
- Ringsaker ledningsnett til HIAS renseanlegg

Tema kontrollert

Følgende tema ble kontrollert:

- Internkontroll
- Overordnet styring og planlegging
- Ledningsnett
- Renseanlegg
- Utslippskontroll

Regelverk

Tilsynet omfattet følgende regelverk:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

Fremlagt dokumentasjon

Fremlagt dokumentasjon som ble benyttet for å verifisere faktiske forhold under tilsynet:

- Funksjons- eller stillingsbeskrivelser for personell på forskjellige nivå
- Beskrivelse av internkontrollen
- Oversikt (innholdsliste) over gjeldende dokumenter i internkontrollsystemet, inkludert prosedyrer, instruksjoner, rutiner o.l., av betydning for ytre miljø
- Beskrivelse av renseanleggene, og eventuelle tilstandsrapporter av nyere dato
- Dokumentasjon på målesystem for utslippskontroll (måleprogram)
- Hovedplaner, saneringsplaner, handlingsplaner eller lignende for avløpsområdet
- Planer, og eventuelt rapporter, fra interne revisjoner
- Miljørisikoanalyser
- Avvikssystemet, også eksempel for utfylte avvik på ytre miljø

Del 4: Annen informasjon

Andre forhold

Nes renseanlegg og sekundærrensing

Nes renseanlegg er et mekanisk-kjemisk anlegg uten konvensjonelt biologisk rensetrinn. Det tilsettes BioAmp (bakteriekultur) i sandfang og sedimentasjonsbasseng som bryter ned organisk materiale. Dette medfører at Nes renseanlegg overholder sekundærrensekravet i forurensningsforskriften.

Prøvetaking maksuke

I henhold til NS9426 skal antall pe bestemmes basert på største ukentlige tilførselsmengde i løpet av et kalenderår (maksuke). Med maksuke menes største årlige BOF_5 -døgntilførsel beregnet som gjennomsnitt av sju påfølgende dager. Dersom det ikke finnes tilstrekkelig informasjon for tilført BOF_5 , kan veiledende verdier for f_{maks} brukes og pe i maksuke beregnes ut ifra midlere døgntilførsel av BOF_5 over året. Sistnevnte er den klart vanligste beregningsmetoden fordi svært få anlegg anses å ta nok prøver til å dekke sju påfølgende dager i maksuken.

For store hyttebebyggelser med relativt få fastboende er ikke beregning av pe basert på midlere døgntilførsel av BOF_5 over året og en f_{maks} verdi som oppgis i NS9426 egnet. Det gir en klar underestimering av antall pe i maksuke. Vi ønsker derfor å se på muligheten for å pålegge denne typen tettbebyggelser daglig prøvetaking gjennom maksuken/potensielle maksuker. Dette vil gi et grunnlag for å fastsette maksuken samt utarbeide en f_{maks} som reflekterer det faktiske forholdet mellom maksuke og midlere døgntilførsel.

Rensekrav nå og i framtida

Eksisterende tillatelse setter følgende rensekrav:

Krav til rensing er satt i tabellen under. Avlastning fra overløp tilknyttet renseanlegget er inkludert i rensekravene. Prøver av og P_{tot} må minst etterkomme enten krav til konsentrasjon *eller* renseeffekt. Prøver av KOF_{Cr} og BOF_5 skal oppfylle sekundærrensekravene.

Krav til fosforfjerning og sekundærrensing, jf. forurensningsforskriften § 14-6 i følsomt område:

Renseanlegg	Type resipient	Kontrollparameter						
		P_{tot}		KOF_{Cr}^*		BOF_5^*		P_{tot}
Navn	Innsjø Følsomt område	mg/l	Rense grad %	mg/l	Rense grad %	mg/l	Rense grad %	Tonn/år
Nes RA		0,5	95	125	75	25	70	0,05
Moelv RA		0,4	95	125	75	25	70	0,55

*Ved sekundærrensing må minst 10 av 12 og 21 av 24 årlige prøveserier for BOF_5/KOF overholde rensekravene. For at én prøve skal godkjennes, må rensekravet være oppfylt for både BOF_5 og KOF . Det er tilstrekkelig at ett rensekrav er oppfylt for hver av parameterne, dvs. enten kravet til konsentrasjon eller renseeffekt.

- Sekundærrensekravet – i flere av dokumentene som er gjennomgått i forbindelse med revisjonen framgår det at Ringsaker kommune mener det foreligger en dispensasjon fra sekundærrensekravet fram til 1.1.2026. Det refereres til et brev fra Fylkesmannen i Hedmark. Det er korrekt at det i 2019 ble sendt et brev fra Fylkesmannen i Hedmark med varsel om krav om utbygging av sekundærrensing med biologisk rensetrinn innen 1.1.2026. I samme brev er Moelv renseanlegg listet opp som ett av renseanleggene som allerede har biologisk rensetrinn og overholder sekundærrensekravene. Dette brevet formidler ingen dispensasjon fra sekundærrensekravet for hverken Nes eller Moelv renseanlegg, men sier at Nes renseanlegg må installere et biologisk rensetrinn innen 1.1.2026 dersom sekundærrensekravet i forurensningsforskriften ikke overholdes.

Ved revidering av tillatelsen vil sekundærrensekravet formuleres som minstekravet i forurensningsforskriften kapittel 14. Det må avklare om både KOF og BOF_5 må overholdes for samme prøver for at sekundærrensekravet anses overholdt.

- Fosfor - ved en revidering av tillatelsen i 2026 vil rensekravet for fosfor endres. I dag må prøver av P_{tot} minst etterkomme krav til konsentrasjon **eller** renseeffekt. Dette vil ikke videreføres. Det må påregnes at framtidig krav for fosfor vil bli strengere enn minimumskravet i forurensningsforskriften.
- Nitrogen – ved revidering av tillatelsen i 2026 er det sannsynlig at det vil settes krav til nitrogenrensing. Kravet vil bli satt til minimum 70 % rensing fra og med 2031. Statsforvalteren har pålagt Ringsaker kommune å utrede hvordan dere skal innføre nitrogenrensing for Moelv tettbebyggelse, jf. pålegg 21.03.2025. Som en del av denne utredningen skal det gjøres kost-nytte beregninger av nitrogenrensing og rensegrad. Denne utredningen kan påvirke de endelige rensekravene som settes ved revidering av tillatelsen.

Om man ser til revidert avløpsdirektiv som ble vedtatt høsten 2024, ser kravet om renseeffekt for nitrogen ut til å bli 80 %. For mer detaljert informasjon om rensekravene som er vedtatt i det reviderte avløpsdirektivet anbefales Norsk vann sine nettsider.

Rapporten vil være offentlig tilgjengelig

Denne rapporten er tilgjengelig for offentligheten via Statsforvalterens postjournal på einnsyn.no, i tråd med offentlighetsloven.

Med hilsen

Tore Pedersen (e.f.)
avdelingsdirektør

Merethe Kleiven
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent